

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 332.83

*Сахацький М.П.,
д.е.н., професор, завідувач кафедри маркетингу,
Собченко А.Ю.,
аспірант,
Одеська державна академія будівництва та архітектури*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ВІДРОДЖЕННЯ ЖИТЛОВОГО БУДІВНИЦТВА В СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ

Постановка проблеми. Актуальність прискореного соціально-економічного розвитку села та його будівельної сфери об'єктивно впливає з виняткової значущості та незамінності продукції сільського господарства у життєдіяльності людини і суспільства, з потреби відродження селянства як господаря землі, носія національної моралі та культури. Адже високий рівень соціально-економічного розвитку села є запорукою продовольчої безпеки населення країни та сировинного забезпечення її переробної промисловості.

Відродження житлового будівництва в сільській місцевості належить до числа пріоритетів національної аграрної політики. Розробка організаційно-економічних механізмів останньої передбачає відродження селянства та села, різнобічний соціально-економічний розвиток сільських територій, поліпшення демографічної ситуації держави, звернення до людини як до першоджерела багатства нації.

Тому відродження житлового будівництва в сільській місцевості сьогодні має вирішальне значення для майбутнього не тільки селянства, а й всього народу України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проведений аналіз наукової літератури дозволяє стверджувати, що категорію «організаційно-економічний механізм» у своїх роботах вчені використовують у різних цілях та стосовно різних процесів. Так, О. А. Єременко-Григоренко використовує термін «організаційно-економічний механізм» при висвітленні управління господарською діяльністю підприємства; Б. М. Іваненко – при висвітленні функціонування виробничого об'єднання в ринкових умовах; А. В. Козаченко – при висвітленні стратегічного управління крупними виробничо-фінансовими системами промисловості; Г. О. Крамаренко – при висвітленні управління житлово-комунальним комплексом; Ю. Лисенко та П. Єгоров – при висвітленні управління підприємством, В. П. Полуянов – при висвітленні ефективного функціонування підприємств житлово-комунального господарства; І. Ф. Пономарьов та І. Е. Полякова – при висвітленні питань щодо розробки основ і соціально-економічних передумов управління підприємством; Т. В. Сердюк – при висвітленні проблем енергозберігаючої діяльності в промисловості; І. П. Булеєв – при висвітленні управління підприємством з обробки кольорових металів; Г. В. Астапова, Е. А. Астапова та Д. П. Лойко – при висвітленні корпоративного управління в сучасних умовах реформування економіки України [1-10].

В результаті огляду публікацій можна стверджувати, що категорія «організаційно-економічний механізм» зустрічається в сучасній економічній літературі в поєднанні з різноманітними економічними об'єктами та потребує поглибленого наукового дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є визначення сутності, змісту та функцій організаційно-економічного механізму відродження житлового будівництва в сільській місцевості, практичне втілення якого в реальній економічній площині забезпечить вирішення житлових проблем сільського населення згідно світових стандартів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Наукове визначення сутності, змісту та функцій організаційно-економічного механізму відродження житлового будівництва в сільській місцевості вимагає з'ясування підходів щодо трактування категорій «економічний механізм» та «організаційний механізм» стосовно об'єктів різної соціально-економічної природи з тим, щоб на основі наукового узагальнення обґрунтувати положення, які розкривають характер досліджуваних процесів в частині задоволення житлових потреб сільських мешканців. Адже поєднання цих механізмів формує ефект, який завдяки спільній дії перевищує сумарний вплив кожного з них.

Категорія «економічний механізм» є багатоаспектною. У сучасній економічній теорії під економічним механізмом більшість дослідників розуміють ланцюг послідовних економічних явищ, що відбуваються в процесі виробництва.

Неповний аналіз проблеми перебував в окремих роботах французького вченого Ш. Піста та англійського економіста А. Шеклі, які у своїх роботах ототожнювали поняття економічної теорії та економічного механізму і це – не безпідставно.

А. Кульман стверджує, що «економічний механізм визначається або природою вихідного явища, або кінцевим результатом серії явищ», і уточнює, що «складовими елементами механізму завжди одночасно виступають і вихідне явище, і завершальні явища, і весь процес, який відбувається в інтервалі між ними » [11]. Іншими словами, будь-який організаційно-економічний механізм є певна сукупність або послідовність економічних явищ.

Таким чином, економічний механізм визначається або природою вихідного явища, або кінцевим результатом серії явищ, їх взаємозумовленістю. При цьому складовими елементами економічного механізму завжди одночасно виступають і вихідне явище, і завершальні явища, і весь процес, який відбувається в інтервалі між ними.

В економічній літературі виділяють величезну кількість економічних механізмів у процесі їх класифікації. Оскільки економічний механізм представляє собою систему взаємозв'язків явищ, які виникають в певних умовах під впливом початкового імпульсу, то теоретично економічних механізмів може існувати стільки, скільки існує різних імпульсів в кожній системі взаємопов'язаних явищ при заданих умовах.

Економічні механізми, що формуються на основі стохастичних і детермінованих взаємозв'язків економічних явищ і обумовлені їх тимчасовою послідовністю, дослідники поділяють на відкриті та закриті організаційно-економічні механізми. До першого типу відносять механізми збалансованості (рівноваги) національних та світової економік, ринкові механізми ціноутворення, фінансові механізми держав і великих корпоративних утворень, корпорацій і організацій. Кінцевий результат функціонування таких механізмів – це новий (оновлений) стан базового (досліджуваного) явища. Закриті економічні механізми характеризуються дублюванням (відтворенням) вихідних економічних явищ в нових або оновлених умовах господарювання – це так звані мультиплікативні механізми, це є механізми чергування циклів економічного розвитку, сезонного коливання цінової кон'юнктури різних видів товарів і послуг і т.п. [12].

Формування і розвиток економічних механізмів завжди пов'язані з функціонуванням різних організаційних систем. Це різні інституціональні утворення на рівні транснаціональних світогосподарських зв'язків, національних економік окремих держав, галузеві і територіальні комплекси, корпоративні структури бізнесу, окремі корпорації та їх структурні підрозділи (філії, представництва) і т. д.

Під базовим механізмом організаційного управління (механізмом функціонування реальних організаційних систем) розуміють «досить складний набір процедур, правил, положень, інструкцій, що регламентують поведінку осіб, що готують і приймають рішення на всіх етапах функціонування організації» [13, с. 134]. Автори цитованого видання пропонують і класифікують базові механізми за видами як пріоритетні, багатоканальні, відкритого управління, погоджені і прогресивні, при цьому, вважають вони, пріоритетні можуть бути представлені як конкурсні, прогресивні як противитратні.

Взаємодія економічного та організаційного механізмів в практичній площині забезпечує обов'язковість, відповідальність, вмотивованість всіх учасників виробничо-господарської діяльності. Складність даного явища зумовлює наявність значної кількості підходів до визначення категорії «організаційно-економічний механізм». Так, Ю. Лисенко та П. Єгоров стверджують, що організаційно-економічний механізм – це система формування цілей та стимулів, які дозволяють перетворити в процесі трудової діяльності рух (динаміку) матеріальних та духовних потреб членів суспільства в рух засобів виробництва та його кінцевих результатів, націлених на задоволення платоспроможного попиту споживачів [5]. Таким чином, механізм запрацює тільки при проведенні необхідного комплексу організаційних робіт, тобто для ефективності механізму управління повинна бути задана конкретна, реальна сукупність цілей, що мають пріоритетність співвідношення. Вони повинні мати кількісний вимір, що дозволяє оцінити ступінь їх досягнення. Однак, ці визначення враховують лише частину механізму управління, а саме «систему формування цілей та стимулів». На нашу думку, процес побудови організаційно-економічного механізму повинен включати в себе і інші функції, а саме – планування, організація, мотивація та контроль тощо.

Використання системного підходу при формуванні та реалізації організаційно-економічного механізму забезпечує цілеспрямовану і високоефективну взаємодію всіх його елементів. Тому серед науковців цей підхід до визначення даної категорії є найбільш поширеним. До таких вчених можна віднести В. П. Полуянова, який розглядає організаційно-економічний механізм як систему управління окремими елементами виробничих ресурсів підприємства, механізм впливу якого спрямовано на досягнення цілі функціонування підприємства [6].

Досить аргументовано, на наш погляд, є позиція І. П. Булеєва. Він визначає організаційно-економічний механізм як сукупність форм, методів та інструментів управління [9]. Це визначення включає в себе і процес управління, і інструменти його здійснювання.

Узагальнення різних підходів щодо визначення категорії «економічний механізм», «організаційний механізм» та «організаційно-економічний механізм» дозволяє розкрити сутність організаційно-економічного механізму відродження житлового будівництва в сільській місцевості, що трактується як система організаційних та економічних принципів, функцій та методів, єдність яких забезпечує здійснення житлового будівництва в сільській місцевості згідно потреб її мешканців у відповідності до сучасних соціальних стандартів життєдіяльності людини та сільської громади.

Виходячи із запропонованого визначення, основною метою такого механізму є забезпечення сприятливих організаційних, економічних, правових та політичних умов для здійснення житлової будівничої діяльності, якісний рівень якої формує в сільській місцевості комфортні умови життя для кожного сільського мешканця.

Організаційно-економічний механізм відродження житлового будівництва в сільській місцевості як система має власну внутрішню структуру з постійними зв'язками та співвідношеннями її складових, масштаби і зміст яких визначає рівень житлових потреб та соціальних стандартів. Це забезпечить цілісність такого механізму.

Організаційно-економічний механізм відродження житлового будівництва в сільській місцевості в частині економічної складової виконує такі функції:

1. фінансове забезпечення розробки і реалізації проектів будівництва житла в сільській місцевості;
2. розвиток трудових ресурсів та нарощування виробничого потенціалу;
3. оцінка ефективності відродження будівничої діяльності житла;
4. залучення інвестицій (йдеться не лише про участь приватного капіталу, а й про формування системи державної участі в процесі відродження сільського будівництва);
5. розробка стратегічних напрямів розвитку будівництва відповідно до змін в економічному середовищі, тобто здійснення довгострокового планування, прогнозування ризиків;
6. узгодження економічних інтересів як учасників процесу відродження будівництва, так і споживачів цієї продукції.

Організаційна складова механізму передбачає виконання таких функцій, як:

1. вибір і обґрунтування методів та інструментів організації і регулювання процесом відродження будівничої діяльності житла в сільській місцевості;
2. впровадження прогресивних форм організації будівництва;
3. стимулювання, спрямоване на формування ефективного попиту на житло в сільській місцевості;
4. розробка ефективної системи мотивації процесу відродження будівництва;
5. синхронізація заходів із будівництва в сільській місцевості з розвитком вітчизняної промисловості, суміжних галузей виробництва національної економіки.

Вказані складові частини організаційно-економічного механізму відродження житлового будівництва в сільській місцевості, виконуючи вище наведені функції, доповнюють один одного та при їх здійсненні утворюють комплексний організаційно-економічний механізм.

Висновки з проведеного дослідження. Сутність організаційно-економічного механізму відродження житлового будівництва в сільській місцевості полягає в забезпеченні задоволення потреб мешканців села у комфортних житлових умовах відповідно до сучасних світових стандартів.

Реалізація організаційно-економічного механізму відродження житлового будівництва в сільській місцевості передбачає розвиток сільської соціальної інфраструктури, підвищення культурного і життєвого рівня сільського населення, збільшення зайнятості населення, повернення поваги до праці біля землі і людським цінностям, додання нового імпульсу щодо посилення конкурентоспроможності аграрної продукції на вітчизняному та світовому ринках.

Успішне ефективне функціонування механізму розвитку будівельної галузі в сільській місцевості буде сприяти та створювати її мешканцям умови для високопродуктивної праці біля землі, а також соціальні, побутові, культурні зручності для життя та відпочинку.

Бібліографічний список

1. Єременко-Григоренко О. А. Організаційно-економічний механізм управління господарською діяльністю підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.01 / О. А. Єременко-Григоренко. – Донецьк, 2000. – 24 с.
2. Іваненко Б. М. Формування організаційно-економічного механізму функціонування виробничого об'єднання в ринкових умовах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.01 / Б. М. Іваненко. – Донецьк, 1997. – 29 с.

3. Козаченко А. В. Механизм стратегического управления крупными производственно-финансовыми системами промышленности / А. В. Козаченко. – Донецк : ИЭП НАН Украины, 1998. – 348 с.
4. Крамаренко Г. О. Організаційно-економічний механізм управління житлово-комунальним комплексом : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук : спец. 08.06.01 / Г. О. Крамаренко. – Донецьк, 1998. – 36 с.
5. Лысенко Ю. Г. Организационно-экономический механизм управления предприятием / Ю. Г. Лысенко, П. В. Егоров // Экономика Украины. – 1997. – № 1. – С. 86-87.
6. Полуянов В. П. Организационно-экономический механизм эффективного функционирования предприятий жилищно-коммунального хозяйства : [монография] / В. П. Полуянов. – Донецк : ИЭП НАН Украины, 2004. – 220 с.
7. Пономарьев І. Ф. Методологічні основи і соціально-економічні передумови удосконалення організаційно-економічного механізму управління підприємством / І. Ф. Пономарьев, І. Е. Полякова // Наукові праці ДонНТУ. – Донецьк : ДонНТУ, 2004. – Вип. 76. – С. 53-60.
8. Сердюк Т. В. Організаційно-економічний механізм енергозберігаючої діяльності в промисловості : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.07.01 / Т. В. Сердюк. – К., 2001. – 26 с.
9. Булеев И. П. Формирование организационно-экономического механизма управления предприятием по обработке цветных металлов / И. П. Булеев. – Донецк : ИЭП НАН Украины, 1993. – 225 с.
10. Астапова Г. В. Организационно-экономический механизм корпоративного управления в современных условиях реформирования экономики Украины / Астапова Г. В., Астапова Е. А., Лойко Д. П. – Донецк : ДИЭХП, 2001. – 279 с.
11. Кульман А. Экономические механизмы / А. Кульман ; [пер. с фр. под общ. ред. Н. И. Хрусталевої]. – М. : Прогресс, 1993. - 92 с.
12. Экономическая теория : [учебник] / [Мочерный С. В., Симоменко В. К., Секретарюк В. В. и др.]. – К. : О-во Знання, КОО, 2003. – 662 с.
13. Бурков В. Н. Механизмы функционирования организационных систем / В. Н. Бурков, В. В. Кондратьев. – М. : Наука, 1981. – 384 с.

Анотація

У статті розкривається сутність, зміст та функції організаційно-економічного механізму відродження житлового будівництва в сільській місцевості. Розробка організаційно-економічного механізму передбачає відродження селянства та села, різнобічний соціально-економічний розвиток сільських територій, поліпшення демографічної ситуації держави, звернення до людини як до першоджерела багатства нації.

Ключові слова: організаційно-економічний механізм, відродження села, житлове будівництво, сучасні соціальні стандарти, системний підхід.

Аннотация

В статье раскрывается сущность, содержание и функции организационно-экономического механизма возрождения жилищного строительства в сельской местности. Разработка организационно-экономического механизма предусматривает возрождение сельских территорий, разностороннее социально-экономическое развитие сельских территорий, улучшение демографической ситуации государства, обращение к человеку как к первоисточнику богатства нации.

Ключевые слова: организационно-экономический механизм, возрождение села, жилищное строительство, современные социальные стандарты, системный подход.

Annotation

The article reveals the essence, content and function of the organizational-economic mechanism of regeneration of housing in rural areas. Development of organizational and economic mechanism provides for the revival of rural areas, multifaceted socio-economic development of rural areas, the demographic situation of the state, an appeal to the person as to the source of wealth of the nation.

Key words: organizational and economic mechanism, the revival of the village, housing development, modern social standards, systematic approach.